

איך קטאר יכולה להגיב? הקלפים שנשארו לדוחא מתחת לשולחן

written by פרופ' קובי מיכאל | 10.09.2025

מתקפת הפתע של חיל האוויר הישראלי בדוחא בירת קטאר, והפגיעה הכירורגית והמדויקת במבנה שבו התכנסה הנהגת החוץ של חמאס, היא מסוג האירועים שאותם מקובל להגדיר כ-"Game Changer". ישראל קיבלה את ההחלטה שהיתה צריכה להתקבל כבר ב-8 באוקטובר ועם הגדרת מטרות המלחמה; במובן זה, מוטב מאוחר מאשר אף פעם.

ללא פגיעה קשה ומשמעותית בהנהגת החוץ של חמאס, אין אפשרות לפרק את הארגון כישות צבאית ושלטונית מאורגנת ולהקשות עליו להשתקם. הדברים בוודאי נכונים לאחר חיסול הנהגת עזה, שהותיר את עז א-דין אל-חדאד ¹ מפקד חטיבת עזה שנכנס לנעליו של מוחמד סינוואר, שנכנס בתורו לנעלי אחיו יחיא סינוואר ² כמפקד הזרוע הצבאית ולמעשה המנהיג הבכיר ביותר של חמאס ברצועת עזה. חיסול הבכירים בעזה העביר את מרכז הכובד הארגוני להנהגת החוץ, שמרביתה ישבה בבטחה בדוחא על מנעמיה.

מעבר ליכולות המודיעיניות והצבאיות המרשימות שגילתה ישראל, וממש לא בפעם הראשונה; ומעבר לעובדה שמדובר במבצע עריפה חמישי של הנהגות (חמאס עזה, חיזבאללה, איראן והחות'ים) ³ מדובר במהלך המשדר עוצמה ונחישות. התקיפה בדוחא מעבירה מסר בנוגע לרצינות כוונותיה של ישראל להביא לסיום המלחמה תוך כדי מימוש מטרותיה כפי שהוגדרו בידי הממשלה. אם שאריות הנהגת חמאס ברצועת עזה ומעגלי התמיכה שלה התייחסו להצהרות ולאיומים בנוגע לכיבוש העיר עזה כאל הצהרות רברבניות וריקות מתוכן, שכל תכליתן ללחוץ על חמאס להתגמש במו"מ ⁴ הרי התקיפה בקטאר עשויה לשנות את הערכתם.

אם התקיפה עלתה יפה וישראל אכן הצליחה לחסל את רוב הנהגת חמאס חו"ל או לפחות את הבכירים שבה, הרי מדובר במכה אנושה לחמאס, המאבד יכולות ארגוניות משמעותיות ביותר. הנהגת החוץ של חמאס היתה אחראית לגיוס הכספים ולניהול הקשרים עם מדינות וארגונים שתמכו בחמאס. עם חיסולה, ואפילו רק חלק משמעותי ממנה, ייקלע הארגון לסחרור ולקושי תפקודי של ממש, שיש בו כדי לאיים על עצם יכולתו לשרוד כישות משמעותית ובוודאי יקשה עליו מאוד להשתקם.

אלא שגם אם רוב מנהיגי חמאס הצליחו לצאת בעור שיניהם מהמתקפה ולהינצל מפגיעה קטלנית, יש לתקיפה חשיבות עליונה. התקיפה משנה באחת את כללי המשחק ומערערת באופן מוחלט את ביטחונה של הנהגת חמאס. מעתה ואילך היא תצטרך להשקיע מאמץ עצום בהתחמקות, בהתגוננות ובהסתתרות, כשברור לה שאיבדה את חסינותה והיא פגיעה ונתונה לאיום חיסול משמעותי ומיידי בכל מקום בו תהיה.

חשיבותה של התקיפה היא גם בסיכוי שהיא מייצרת לדינמיקה חדשה של המו"מ, אם וכאשר יתחדש. נראה שישראל לא תמתין זמן ממושך מדי לחידושו, וגם אם תאט את קצב המבצע לכיבוש העיר עזה ² כדי לאפשר את חידוש המו"מ וסיומו בטווח זמן קצר, בכפוף לתנאים שנקבעו בהצעת הנשיא טראמפ, סביר להניח שמשך ההמתנה יהיה קצר מאוד. אם ישראל אכן הצליחה לפגוע ברוב הנהגת החוץ של חמאס, הרי שהיא פגעה במי שהובילו את הקו היותר קשוח ונוקשה, והותירה את עז א-דין אל-חדאד בעמדת הובלה והשפעה משמעותית יותר, עם סיכוי לגישה ותרנית ומתונה יותר במו"מ.

נדיבות של מנצחים

בנדיבות של מנצחים ובצל ההישג המרשים מעצם התקיפה, תוכל ישראל להכריז על ניצחון ולהוביל לסיום המלחמה ולשחרור החטופים, כשהיא מצהירה על הצלחתה לפרק את חמאס כישות צבאית ושלטונית מאורגנת, לשחרר חטופים ולעצב מציאות ביטחונית חדשה ברצועת עזה, כזו שתאפשר הקמת שלטון אזרחי חלופי לחמאס. ראש הממשלה נתניהו אף קרא לתושבי רצועת עזה להקיא את שאריות חמאס מתוכם, והכריז שלא תהיה כל מניעה לעתיד משותף וליחסים אחרים בין רצועת עזה לישראל תחת שלטון אזרחי אחר, ולאחר פירוק חמאס כריבון.

מאידך גיסא, אם רוב הנהגת החוץ של חמאס הצליחה לשרוד, יש להביא בחשבון את האפשרות להקשחת עמדות של הארגון ולמבוי סתום, שיחזיר את ישראל לתוכנית כיבוש העיר עזה ורצועת עזה כולה.

למרות העיכוב המאוד בעייתי ומזיק של התקיפה, הרי הוצאתה אל הפועל גם כמעט שנתיים מאז פרצה המלחמה, מסייעת מאוד להחזרתה של קטאר לממדיה הטבעיים, או לכל הפחות להדרתה מהמו"מ וכל תהליך שיקומי הקשור לרצועת עזה. קטאר מעולם לא היתה מתווך הוגן. מעבר להיותה מדינה תומכת טרור ומעבר לתמיכתה המובהקת בחמאס, היא היתה בישראל ובמתווכות וניצלה את מוראות המלחמה הקשה כדי לבסס ולמצב את מעמדה כנסיכת הדיפלומטיה האזורית. היא הפכה את מלאכת התיווך לעוצמה רכה משמעותית, לצד השימוש הנלווה והמושחת בהונה הרב לצורך שיחוד מנהיגים, רכישת נכסי תרבות וביסוס לובי רב-עוצמה, שמשפיע על תהליכי קבלת החלטות של ארגונים ומדינות. קטאר ניצלה את המו"מ כדי להכפיש את ישראל; להכפיש גם את מצרים ולסכסך בינה לבין ישראל; ובעיקר לפלס נתיבים למצב סיום של המלחמה, שיתיר את חמאס כשליט ברצועת עזה עם יכולת התעצמות לצורך השתלטות על הזירה הפלסטינית כולה בבוא היום. בד בבד הקפידו בדוחא להמשיך ולהדק את הקשרים עם ארה"ב, שהעצימה את קטאר בהאדרת תרומתה למו"מ ולאינטרסים אמריקנים בכלל.

קשה להאמין שהתקיפה הישראלית בוצעה ללא תיאום מוקדם עם האמריקנים, המחזיקים בקטאר את הבסיס האווירי והצבאי הגדול ביותר במזרח התיכון וחפצים ביקרה של קטאר. גם אם הממשל האמריקני מכחיש נמרצות ידיעה מוקדמת בנוגע להתקפה או שנתן לה אור ירוק, לרבים במזה"ת ומעבר לו ברור שלא כך הם פני הדברים. המשמעות היא שבסופו של יום,

העדיפה ארה"ב את המחויבות לישראל ולאינטרסים החיוניים שלה על פני אלו של קטאר ² צעד בעל משמעות עצומה של הקרנת העוצמה של ישראל במרחב.

את ציוציו של הנשיא טראמפ ברשת החברתית שלו אפשר לפרש בשני אופנים: לצד אי שביעות רצון מהתקיפה כמהלך חד-צדדי של ישראל נגד בעלת ברית קרובה של ארה"ב, הוא מתייחס אל המטרה שהותקפה כאל מטרה ראויה. את הניסיון להציג מתיחות לכאורה בין הנשיא טראמפ לראש הממשלה נתניהו, אפשר בהחלט להבין כניסיון אמריקני לטשטש את מה שקטאר מבינה כבגידה אמריקנית. גם לשמועות אודות הסכמה שקטה של קטאר לתקיפה, כדוגמת ההסכמה שניתנה לתקיפה האיראנית את הבסיס האמריקני בשטחה במהלך מבצע עם כלביא, לא מומלץ להתייחס ברצינות יתרה. שהרי גם אם יש בהן גרעין של אמת, אין בכך כדי לשנות את העובדה שקטר ספגה מהלומה צורבת ומשפילה, ונחשפה במלוא פגיעותה ותלותה הביטחונית המוחלטת בארה"ב.

גורמים רשמיים בקטאר התבטאו בנוגע לבדיקת האירוע לעומקו, והתחייבו לנקוט צעדים נגד ישראל כמדינת טרור. קשה לדבר על תגובה צבאית מצד קטאר מאחר והיא משוללת יכולות כאלו, הלכה למעשה. אם תחליט להגיב צבאית, היא לוקחת על עצמה סיכון גדול מאוד ולעורר תגובה ישראלית כואבת, הרסנית ומשפילה, גם בהינתן גיבוי אמריקני לקטאר והבטחה נשיאותית שתקיפות כאלו לא יחזרו. ההערכה היא שהתגובות הקטאריות יתמקדו בזירה הדיפלומטית והמשפטית, לצד מאמצי דה-לגיטימציה מוגברים נגד ישראל. החלטת קטאר להשהות את מעורבותה הפעילה במו"מ עם חמאס, איננה בחזקת איום מבחינת ישראל; במובנים רבים, אפילו מדובר בברכה.

ושטורקיה ומצרים יעקמו את האף

להחלטת ממשלת ישראל לתקוף את הנהגת חמאס על אדמת קטאר, שאיננה מוגדרת רשמית כמדינת אויב, יש אמנם תקדימים (דוגמת תקיפת מפקדת אש"ף בתוניס ב-1985), אך היא עדיין החלטה דרמטית, המשנה את סדרי האזור ובמידה מסוימת גם סדרי עולם. ישראל שבה ומציבה סטנדרטים מודיעיניים וצבאיים ברמה של מעצמה עולמית, ומצליחה למצב ולבסס את מעמדה כמעצמה המשפיעה והמשמעותית ביותר במזרח התיכון. מדובר בהישג חשוב, גם במחיר החמצת פנים ועיקום אף של טורקיה, מצרים ואולי מדינות נוספות, שאינן חשות בהכרח בנוח עם העוצמתה של ישראל ועם נחישותה להפעיל עוצמה זו בכל רחבי המזרח התיכון.

אסור לטעות: מנהיגי ערב ימהרו לגנות את ישראל, לחבק את קטאר ולעטוף אותה במילים מנחמות ³ אלא שמדובר במס שפתיים ותו לא. בחדרים הסגורים, הם חוככים ידיהם בהנאה וחיך ענק של שביעות רצון ושמחה לאיד מרוח על פניהם. קטאר היא יריב ואפילו אויב מסוכן בעבור חלקם, וזאת מעצם תמיכתה באחים המוסלמים, בארגוני טרור ג'האדיסטיים ובערעור הסדר הפנימי והסתה נגד המשטרים באמצעות רשת אל-ג'זירה שבבעלותה קטארית. אותם מנהיגים ערביים ישמחו לראות את קטאר מוחלשת, בדיוק כפי שהיו רוצים לראות את ריסוק

חמאס.

כשתשלים ישראל את המלאכה ובחלוף זמן, הדברים גם ייאמרו כנראה בריש גלי, או לכל הפחות
נבין אותם במבחן המעשה והשינוי שיבוא על האזור כולו.

זו שעתה של ישראל לשלב את תבונת המדינאים והמצביאים כדי לסיים את המלחמה בניצחון
המיוחל, בהחזרת החטופים ובשינוי המציאות הביטחונית ברצועת עזה כצעד משמעותי והכרחי
במסע החשוב לעיצובה של ארכיטקטורה אזורית חדשה. כשזה יקרה, נוכל לדבר על הניצחון
המוחלט.

פורסם בישראל היום, בתאריך 10 בספטמבר, 2025.